

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

Duhovnicul — după carte, după om

Am mai vorbit și altă dată despre duhovnici. Și vom mai vorbi. Tema e inepuizabilă, pentru că multe sînt valențele sufleteste ale unui duhovnic, tot atât de multe ca și situațiile cu care duhovnicul se poate întîlni în lucrarea lui de îndrumare a sufletelor spre mîntuire. Portretul duhovnicului nu se poate face în cuvinte puține. Și nici în multe nu se poate definitiva. Căci el nu e numai simplul ascultător și dezlegător de păcate, din accepțiunea curentă a preotului de parohie, și nici în această accepțiune nu e tocmai ușor de prezentat, pentru că și ca duhovnic de parohie trebuie să aibă calități de mare duhovnic, dacă vrea să-și țină păstoriții pe drumul cel bun.

Portretul lui e și mai greu de conturat, cînd îl avem în vedere mai ales ca îndrumător spre desăvîrșire, spre sfințenie, fie a unor inși singuratici cu viața de taină în lume, fie a unor obști călugărești, sau pustnici nevoitori. Căci spre starea cea mai înaltă, de pătrunderea prin contemplație în tainele lumii de dincolo, la care poate ajunge cel ce pornește pe drumul marilor îndrăzneți duhovnicești prin așezare, prin lupta cu ispitele de tot felul, cu gândurile, cu nerăbdarea, cu teama, cu mîndria, luptă pe care nevoitorul o duce prin post și prin rugăciune neîncetată, nu se ajunge fără duhovnic. El știe să le dea acestora „ochi de văzut” înspre cele nevăzute. El trebuie să-i învețe să-și disciplineze îndrăzneala spre cele de sus, prin smerenie, ca nu cumva înălțîndu-se să cadă din neștiință și nepricepere alunecînd în mîndrie.

Duhovnicul trebuie să fie pe măsura fiecărui penitent. Dacă nu cu știința și cu cultura, în orice caz cu cea știință și cultură duhovnicească dobîndită prin har, care să-l facă să poată pătrunde prin poștaia celui din fața lui ca printr-o pinză transparentă.

Dacă ne gîndim că cel care pornește pe un asemenea drum și vine în fața unui duhovnic, e un om diferit de ceilalți, cu caracterul lui, cu educația lui, cu posibilitățile minții lui, cu măsura lui de răbdare sau nerăbdare, cu capacitatea sau incapacitatea lui de iubire și alte asemenea, atunci înțelegem și mai bine ce fel de duhovnic trebuie să fie acel duhovnic, la care vin toți acești oameni diferiți, ca să-i ceară sfat și îndrumare!

Și trebuie să mai avem în vedere și faptul că nu numai că oamenii sînt diferiți între ei, ci fiecare om în parte nu-și seamănă întru totul lui însuși. Oamenii sînt contradicțorii, înconsecvenți, inegali cu ei înșiși. Un cunoscut scriitor francez, H. F. Amiel, spunea despre Jean Jacques Rousseau: *Ce de oameni într-un om!* (Journal intime, 1927, t. II, p. 40). Dar, de fapt, despre puțini oameni nu s-ar putea spune același lucru. Ei bine, duhovnicul trebuie să-i cunoască și pe acești mulți oameni din fiecare om, și să-i aducă la unitate.

Ei, acești duhovnici, nu pot să aibă cultură în sensul nostru, dar au una care îi egalează cu marii oameni de cultură. Aforismele lor, sentimentele lor filosofice, soluțiile lor, nu sînt cu nimic mai prejos decît ale marilor oameni de cultură, ale universitarilor. Au și ei universitatea lor, în care predă Duhul Sfînt, și aceasta se vede de îndată.

Iată, numai din aceste simple perspective evocate mai sus, ne putem da seama ce fel de om trebuie să fie un duhovnic, și cîte s-ar putea spune despre el. Ce om deosebit trebuie să fie. Ce răspunderi are!

E omul în fața căruia poți plînge fără să te simți umilit. E omul în fața căruia poți plînge de mila ta, te poți răzvrăti împotriva ta, te poți acuza fără teama de urmări, te poți pedepsi numai spre îndreptare, te poți smeri cu adevărat fără teama că vei fi disprețuit, te poți simți iubit, îți poți reface încrederea în bine, adevăr și dreptate, și în puterea și în iubirea lui Dumnezeu. Evident, dacă l-ai găsit pe acela care e un adevărat duhovnic, un conducător de suflete, un îndrumător de oameni.

Sfîntul Grigore de Nazianz, referindu-se la preoție, spune că e „arta de a conduce pe om” (în Tratatul despre preoție, Buc. 1987, p. 166). Duhovnicia face parte din instrumentele de căpătenie ale acestei arte.

Noi, asupra unui astfel de duhovnic am vrea să spunem cîte ceva în cuvîntul acesta. Despre duhovnicul îndrumător. Evident, el nu trebuie despărțit de duhovnicul spoveditor, în sensul în care îl cunoaștem toți. Trebuie să înceapă prin a fi spoveditor. Celălalt urmează în continuare. Dar există mereu cu cel dintîi. Căci duhovnicia, în orice accepțiune, pe orice treaptă, e confesiune urmată de sfat. E conlucrare, comuniune între duhovnic și penitent.

Duhovnicul ascultă mărturisirea, judecă și iartă. Judecînd, stabilește gresala și gravitatea ei, îl aduce pe penitent la recunoașterea ei, și îl convinge să accepte penitența cu căință, și așa îl dezleagă de legăturile păcatului. El are la îndemînă, pentru a-și alcătui judecățile, normele moralei creștine și o tradiție veche cît creștinismul, iar normele corecte le are, în scris, în *Molitfelnic* și în *canoane*. El știe să le aplice cu discernămint și, prin ele, ține în mînă, pe drumul mîntuirii, sufletele ce i-au fost încredințate în parohie sau, dacă e monah, pe ale celor ce l-au ales ca duhovnic și vin din vreme în vreme să se spovedească la mănăstire.

Am folosit mai sus, descriind pe duhovnici, trei-patru cuvinte îndeosebi: *ascultă, judecă, iartă*, și o face cu discernămint. Pe toate acestea trebuie să le aibă. Și, la nevoie dacă n-o cunoaște, să învețe și arta de a întreba. Despre fiecare din acestea s-ar putea scrie pagini întregi. Intenția noastră însă e să facem un pas mai departe. Avîndu-le pe toate acestea în vedere, ce li mai trebuie duhovnicului care e chemat să fie îndrumător al celor ce voiesc să se desăvîrșească?

Cineva ar putea întreba: de ce să ne ocupăm de cei puțini, și printre duhovnici și printre creștini? Dar cine ne poate asigura că aceștia sînt chiar atât de puțini? Ei trebuie să fie cei mulți. Cine se apucă de meseria scrisului, voințe să ajungă cel mai mare scriitor. Dacă nu voințe aceasta, nu va face nici operă de mic scriitor. Și în creștinism e tot așa. Tot creștinul trebuie să aspire sus de tot. Și povata e tot așa: „Fiți desăvîrșiți!”, „Fiți sfinți!” Drumul început la botez acolo duce. Duhovnicul spre acolo îndrumă.

Tradiția duhovnicească ortodoxă ne arată însă că pentru o astfel de îndrumare e nevoie de duhovnici dăruiți cu har special. Pentru sfinți, sfinții Aceștia cunosc drumul spre trecerea pragului de la sbuciumul lumesc, la „odihna” cea dătătoare de „liniște”. Amîndoi termenii, *odihna* și *liniște*, descriu stări de devenire pe scara vieții duhovnicești.

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul ArdealuluiMINISTERUL ÎNVĂȚĂMINTULUI
ȘI ȘTIINȚEI
Cabinetul Ministrului
Nr. 9176/1.02.1991SECRETARIATUL DE STAT
PENTRU CULTE
Cabinetul Secretarului
de Stat
Nr. 768/1.II.1991

COMUNICAT

Conducerea Ministerului Învățămîntului și Științei și Secretariatului de Stat pentru Culte, împreună cu reprezentanții cultelor din România, au analizat în cadrul Consfătuirii din ziua de 25.01.1991, modul cum s-a organizat și desfășurat educația moral-religioasă a copiilor din învățămîntul de stat primar și gimnazial în trim. I al anului școlar 1990/1991.

Cu acest prilej s-au stabilit următoarele măsuri:

1. Începînd cu trim. II al anului școlar 1990—1991, educația moral-religioasă din învățămîntul primar și gimnazial se poate desfășura timp de o oră pe săptămînă, facultativ, în funcție de opțiunea elevilor și a fiecărui cult religios, ținîndu-se cont și de posibilitățile ce le poate asigura fiecare școală.

2. În lunile februarie și martie a.c., inspectoratele școlare județene, în colaborare cu conducerea cultelor religioase interesate și cu alți factori educaționali, vor organiza pe județe întîlniri și dezbateri în vederea unei cît mai bune desfășurări a orelor de educație moral-religioasă în școli.

3. La nivelul școlilor, conducerea acestora, împreună cu reprezentanții desemnați ai cultelor, vor organiza în trim. II activități metodice și lecții deschise, cu participarea tuturor persoanelor care predau această disciplină în școala respectivă.

4. În vederea fundamentării psiho-pedagogice a programelor analitice și a manualelor de educație moral-religioasă a elevilor, cultele religioase vor prezenta Ministerului Învățămîntului și Științei, prin Secretariatul de Stat pentru Culte, pînă la sfîrșitul trim. II 1991, programele analitice ale obiectului de învățămînt respectiv pentru anul școlar 1991/1992, pre-

Ministrul Învățămîntului
și Științei,
Gheorghe ȘtefanSecretar de Stat
pentru Culte,
Gh. Vlăduțescu

CATEHEZĂ LA DUMINICA ORTODOXIEI Preotul zilelor noastre

I. Pregătirea apercipiivă

Cînd s-a ținut ultimul simod ecumenic și ce adevăr de credință a stabilit? (S-a ținut la Nicea în 787 și a stabilit dreapta învățătură de credință a Bisericii privind cinstirea sfințelor icoane). Ce s-a mai stabilit după aceasta? (Ca duminica din 18 martie 843, prima din postul Sfințelor Paști, să fie numită „Duminica Ortodoxiei”, a dreptei măririi aduse lui Dumnezeu), sărbătorind astfel triumful dreptei credințe.

II. Anunțarea temei

Ne vom referi mai în amănunt asupra semnificației pe care o are Duminica Ortodoxiei în viața Bisericii.

III. Tratarea

Cuvîntul „Ortodoxie”, derivat din limba greacă, înseamnă „dreapta mărire” adusă de Biserică lui Dumnezeu. Deși s-a stabilit că Duminica Ortodoxiei să fie sărbătorită în prima duminică din postul Sfințelor Paști, Ortodoxia în sine, ca dreaptă credință și dreaptă mărire adusă lui Dumnezeu este opera Proniei divine, care nelăsîndu-l pe om pradă păcatului, permanent i-a arătat calea întoarcerii la Dumnezeu, a preamării adusă Creatorului și în felul acesta a împărțării din iubirea și viața Lui. Nepărăsîndu-l pe om atunci cînd acesta a căzut în păcat, Dumnezeu, prin făgăduința unui Izbăvitor, îl cheamă mereu la Sine, la adevărul Său mîntuitor... Și încheind un legămintă veșnic cu un anume popor, l-a pregătit permanent pe acesta pentru a fi vrednic să primească la „plinirea vremii” pe Mîntuitorul făgăduit: „După aceea a zis Domnul către Avraam: voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvînta, voi mări numele tău și vei fi mie izvor de binecuvîntare... Și se vor binecuvînta întru tine toate neamurile pămîntului” (Facere 12, 2—3). Mai pe urmă, eliberîndu-l de sub stăpîniri străine, Dumnezeu întărește legămintul cu poporul ales, dîndu-l prin Moise Legea Sa: „Deci de veți asculta glasul meu și de veți păzi legămintul meu, dintre toate neamurile îmi veți fi popor ales, că al meu este tot pămîntul” (Ieșire 19, 5). Prin Lege Dumnezeu comunică voia Sa și ține astfel pe poporul ales în pîrtășia sfințeniei și dreptății Sale; iar prin profeți Dumnezeu ține mereu trează conștiința venirii unui Mîntuitor, ferind în același timp de alte rătăcirii în care putea să cadă.

În sfîrșit, iubirea Părintelui ceresc este arătată prin întruparea Fiului Său. Acum El descoperă în mod direct adevărul și sfințenia, pe care cunoscîndu-le și urmîndu-le, poate deveni oricine fiu al lui Dumnezeu, „popor ales și neam sînt”, aducînd astfel cea mai dreaptă preamărire lui Dumnezeu: „În multe rînduri și în multe chipuri grînd Dumnezeu odinioară părinților noștri prin proroci, în zilele acestea din urmă ne-a grăit nouă prin Fiul, pe care l-a pus moștenitor al tuturor, prin care a făcut și veacurile; care, fiind strălucirea slavei și chipul ființei lui, și ținînd toate cu cuvîntul puterii Sale, făcînd prin sine însuși curățirea păcatelor noastre, a șezut de-a dreapta mării întru cele înalte” (Evrei 1, 1—3).

În felul acesta, adevărata mărire adusă lui Dumnezeu devine universală prin Fiul Său. Și pe drept cuvînt, Fiul putea spune despre

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. Sorin Cosma

Pe cînd un ecumenism adevărat în România?

Se știe că în timpul dictaturii comuniste, Confesiunile istorice din țara noastră au practicat un „ecumenism local”, la diferite niveluri, ceea ce le-a permis să se solidarizeze în fața regimului ateu care lupta împotriva ideii însăși de Dumnezeu, dar și să aducă adeseori o contribuție importantă în dialogul ecumenic mondial. Conferințele teologice interconfesionale, ținute cu regularitate de două ori pe an, angajau foarte pozitiv pe profesorii Institutelor teologice din țară în dezbaterile temelor de interes comun pentru refacerea unității creștine. Din păcate, în ultimii ani, ele au fost tot mai polimizate de către vechiul Departament al Cultelor ajungîndu-se să fie resimțite ca o adevărată povară și să se renunțe la ele cu puțin timp înainte de căderea dictaturii. Ele n-au mai fost preluate după eliberare, fără îndoială din pricina problemelor multiple cu care se confruntă fiecare Confesiune istorică dar și a lipsei de inițiativă. Or, această lipsă de inițiativă este cu atât mai de neînțeles cu cît, după Revoluție, deteriorarea climatului ecumenic de la noi din pricina renașterii naționalismului etnic și a prozelitismului agresiv al cultelor neoprotestante ca și al reinviații Bisericii Unite (devenită acum Biserică Catolică de rît oriental) impunea înmulțirea eforturilor comune ale teologilor celor trei mari Confesiuni istorice (ortodoxă, catolică și protestantă) pentru depășirea acestei crize spirituale cu consecințe grave de ordin național și social.

Refacerea unității creștine pentru care s-a rugat Mîntuitorul înainte de Patima Sa (In. 17) este fără îndoială lucrarea Duhului Sfînt. Contribuția creștinilor este însă și ea foarte importantă. Căci noi creștinii am sfîșiat cămașa cea necusută a lui Hristos (cf. In. 19, 23) adică Biserica Sa, împărțîndu-ne în diferite confesiuni care revendică fiecare pe seama sa adevărul Evangheliei. Or, dezbaterile confesionale este o piatră de poticnire și o contra-măturie în fața necreștinilor și necredincioșilor. De aceea, Mîntuitorul s-a rugat „ca toți să fie una... pentru ca lumea să creadă” (In. 17, 21). Mărturia creștină nu va fi primită de lume atîta timp cît creștinii se luptă între ei pe teme de credință sau se complac în dezbateri. Prozelitismul, această goană neburnă după adepți din rîndul altor confesiuni creștine, este un păcat împotriva Duhului Sfînt care este Duhul Adevărului, Duhul comuniunii și al iubirii, Duhul păcii și al înfrățirii și care nu violentează niciodată conștiințele oamenilor. Pretenția sau, uneori, credința naivă că făcînd adepți din rîndul altor Confesiuni se face în fond misiune și nu prozelitism este sau mincună sau înșelare grosolană. Căci misiunea și spre necredincioși iar nu spre credincioși deja botezați în numele lui Hristos. Ca să nu mai vorbim de mijloacele condamnabile ale prozelitismului, care nu pot fi decît inspirații ale celui rau: minciuna, banul, calomniile, exploatarea slăbiciunilor omenesci, promisiunile de tot felul,

între care și asigurarea unei mîntuirii ieftine. Prozelitismul este și mai irațional atunci cînd se practică împotriva Ortodoxiei de către o Confesiune care recunoaște oficial că Biserica Ortodoxă oferă harul mîntuitor credincioșilor ei. Este cazul prozelitismului uniat, care ia uneori forme deosebit de violente. Dacă românii au aparținut dintotdeauna Bisericii Răsăritene (adevăr care nu poate fi negat decît falsificînd grosolan istoria, ceea ce din păcate se întîmplă adeseori în lupta oarbă împotriva Ortodoxiei), căreia Biserica Apuseană nu-i contestă harul și mijloacele de mîntuire, dacă la 1700 o parte a românilor ardeleni au fost siliți să se unească cu Roma prin mijloace violente care au mers pînă la distrugerea în sec. XVIII a peste 150 de schituri și mănăstiri ortodoxe din Ardeal și dacă acești români reveniți la Ortodoxie, așa cum au revenit în 1948, nu mai vor să se dezbine din nou de frații lor, de ce oare atîta încercinare împotriva unei Biserici despre care Eminescu a spus că este „maica neamului românesc” — un adevăr care se impune ca evidență oricui, dacă cercetează fără prejudecăți istoria poporului nostru? De ce se exploatează cu atîta patimă greșelile unor preoți sau ierarhi ortodocși care sînt identificați cu Biserica pentru ca slăbiciunile lor să fie imputate Bisericii însăși? Oare după două mii de ani de creștinism n-am învățat încă să nu judecăm credința creștină

(Continuare în pag. a 2-a)

† Serafim
Episcop-vicar

Incepînd din seminar și continuînd apoi cu Institutul teologic, profesorii și educatorii au obligația de a pregăti pe viitorii preoți, nu numai din punct de vedere instructiv, cît mai ales să îi lămurească asupra frumosei, dar nespuse de grea, sarcina sfințită a preoției. Căci oricîte cunoștințe teoretice vor acumula viitorii candidați la preoție, dacă ei nu vor reuși să aibă o viață morală deosebită, o trăire profundă a învățăturii creștine, și o lămurire precisă a ceea ce li așteaptă, făcînd pasul hirotonei, atunci zadarnice vor fi toate eforturile depuse, cînd preotul este motiv de smînteală pentru păstoriții săi.

Preotul adevărat va trebui să ofere în primul rînd, exemplul aplicării practice a tot ce învață din fața sfințului altar și pretențiile ascultătorilor săi, fiind urmat în permanență de ideea, că ochii tuturor sînt îndreptați mai întîi asupra vieții sale și apoi asupra pregătirii, a vocii, a frumuseții sale etc. „Înger în trup” cer Sfinții Părinți a fi preotul pentru a se achita cu cinste de toate îndatoririle sale oferind adevărată pildă în jurul său și viibrînd cu întreaga ființă, cînd stă de vorbă cu Dumnezeu, cu lumea din ceruri.

Credincioșii chiar ce cu mai puține cunoștințe, sînt foarte aspri în judecata lor, atunci cînd este vorba de părintele lor sufletesc, pe care îl ascultă și îl urmează cu toată convingerea, dacă acesta strălucește în fața lor, ca un astru ceresc.

S-au scris multe lucrări sau articole de revistă bisericească, în care sînt arătate cu toate amănuntele îndatoririle preotului, consecințele nefaste ale abaterii

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Ilie I. Țintă

Duhovnicul — după carte, după om

(Urmare din pag. 1-a)

cești. La ele nu se ajunge cu ușurință. Și, mai ales, nu se ajunge de unul singur. Căci amândouă stările presupun eliberarea și de păcate, și de griji, și de dorințe, și de ispite. Ele sunt trecerea de la luptă la odihnă, la liniște. Gîndesc că despre aceasta să vorbim altă dată. Deocamdată am vrut să notăm că a trece de la luptă la „odihnă”, nu e cu puțință fără ajutorul unui duhovnic experimentat.

Deosebind pe duhovnicul acesta, de duhovnicul care ascultă mărturisirea și dă dezlegarea nu vom, cum am mai spus, să stabilim vreo diferență de har între ei. Și unul și altul fac același lucru, numai că la scări diferite. Fiecăruia i se cere discernămint și adîncă cunoaștere a celui cu care stă de vorbă, și să aibă răspunsurile pe măsură.

Este tot atât de adevărat însă că duhovnicul chemat să fie povățuitor spre desăvîrșire, să dea linii de orientare de mare răspundere, să lumineze sufletului alte orizonturi decît cele ale vieții de toate zilele, angajîndu-l cu tot destinul lui într-o asceză de ani de zile, la o prăvălie menită să-i descopere taina căii spre înțilnirea cu Dumnezeu, acelui duhovnic îi trebuie ceva în plus față de duhovnicul căruia îi e deajuns *Molitifelnicul* și acel discernămint care să-l ajute să-și folosească bine cartea, în slujirea Tainei Spovedaniei. Fără acest plus, povățuitorul spre desăvîrșire nu poate ajunge povățuitor spre desăvîrșire. Va putea fi un bun ascultător de păcate și dătător de canoane, și dezlegător după carte, dar nu mai mult. Pentru mai mult, îi trebuie o harisimă deosebită. Despre acest duhovnic vorbesc, mai ales, Sfinții Părinți din pustie, adică despre duhovnicul ca *părinte duhovnicesc*, în sensul celor din Pateric și din Filocalie, îndrumători de fii duhovnicesți.

Întotdeauna acest duhovnic are ucenici. Menirea lui e să îndrume ucenicii. Către el vin ucenicii, frații, să ceară cuvînt. „*Ava, spune-mi un cuvînt de mintuire!*” Și ei știu să le spună acel cuvînt, care să le ajungă pentru multă vreme. Căci spunîndu-le *cuvîntul*, ei încheie aproape întotdeauna cu: „*Fă aceasta și te vei mintui!*”. Uneori, e drept, *cuvîntul* e mai general și deci bun pentru o viață. Dar pentru ucenicii apropiați nu e așa. E foarte special. Pentru cel ce cere. Numai pentru el.

Lucrarea Bătrînului cu ucenicul nu e numai după carte. Începe după carte, firește după ucenicul și chiar începător, și apoi trece pe o scară mai sus. E momentul cînd depășește cartea, adică nu folosește soluții gata făcute, pentru păcate bine clasificate. Canonul cutare, pentru păcatul cutare!

Dar dacă nu mai procedează numai după carte, pe ce se mai întemeiază? După ce norme se mai conduce? Iată răspunsul: *după om!* Cum adică după om? E simplu: după caracterul, după educația, după capacitatea, după inimă, după posibilitățile, după problemele, după tot ceea ce am arătat mai înainte că îi diferențiază pe oameni între ei. Dacă îi tratezi pe oameni după cele prin care se aseamănă, lucrul e ușor și devine aproape mecanic. E de ajuns să cunoști bine canoanele, chiar dacă nu prea știi nimic despre om. Ascultă păcatul, caută canonul care îi pedepsește, îl aplici și dezlegi. Taina se îndeplinește și e validă, în măsura în care penitentul se pune în raport de sinceritate și căință cu duhovnicul ascultător de păcate. Dar dacă „penitentul” nu e propriu-zis un penitent păcătos, ci un om cu probleme sau, mai mult, un aspirant la desăvîrșire, și va dori ceva mai mult decît dezlegarea după carte? E posibil chiar ca el să nu se înscrie cu nimic în prevederile cărții — să nu aibă obișnuitele păcate ordinare — dar să aibă „probleme” de o complexitate mult mai mare, decît aceea a păcatelor ordinare. Pentru acestea îi trebuie un medic mai deosebit, specializat. Medicul cu pregătire de medicină generală, în fața acestora e neputincios. El nu e nici chirurg, nici oculist, nici orelist, nici cardiolog, și nu s-ar angaja într-o operație de mare subtilitate și măiestrie. Știe el, cite ceva din toate, dar nu îndeașuns ca să încerce, de pildă, o operație pe creier, într-un mic dispensar comun. Cel mult ar putea, la mare nevoie, să încerce să opereze o apendicită banală, dar și aceasta cu mari riscuri.

Așadar, duhovnicul de „probleme”, să-i zicem *duhovnicul de desăvîrșire*, părintele duhovnicesc, e altceva. El nu tratează simplu, ușor, după carte, ci după om. Aceasta e însușirea lui de căpetenie. Ca s-o aibe însă, trebuie să și-o fi dobîndit pe căi anume și, în primul rând, s-o fi deprins prin îndelungată ucenicie el însuși. O astfel de harisimă nu se capătă nici prin îmbrăcarea unei anumite haine sau a unui anumit veșmînt, nici prin culoarea părului — albit doar de vîrstă — cum remarcă Sfîntul Casian Romanul, nici prin altceva de genul acesta. Abilitatea aceasta se învață pe lîngă un duhovnic, prin ascultare și rugăciune. Har din har. Ca într-o clinică, lîngă profesor, numai că într-o mult mai lungă perioadă de ucenicie, decît aceea dintr-o clinică. De aceea cei mai mulți — dacă nu toți — dintre marii duhovnici sînt bătrîni. În Pateric li se zice întotdeauna: *Bătrînul* „Cutare învățase de la Bătrînul lui”!

Ucenicia aceasta e absolut obligatorie. Și-a găsit Bătrînul, l-a urmat o viață întreagă, a învățat alături de el, s-a verificat prin el, s-a rugat împreună cu el, pînă cînd i s-a dat și lui harul de a ajunge el însuși la măsura Bătrînului, și a-i prelua ștafeta. Și nu toți cei care trec prin acest proces, ajung la măsura Bătrînului. Ajung bătrîni, dar nu duhovnici. Numai unii se învîdănesc de acest dar. Căci e un dar, un har, care se dă, care se capătă pe incetul și care se încearcă apoi, mai întîl cu teamă și cu reținer. Cel care intră în *starea de duhovnic*, intră mai mult de nevoie, atras de alții, chemat, răspunzînd cu sfială, încercîndu-și pașii ca un prunc care abia învață să meargă. Intră în duhovnicie, în starea de Părinte duhovnicesc, cu smerenie. El cunoaște răspunderea pentru „cuvîntul” spus altuia, pentru îndrumarea dată altuia. Și se teme. Numai cei care nu vor fi duhovnici buni, se aruncă în duhovnicie cu îndrăzneală. Îndrăzneala e chiar semnul că mai este încă în starea de ucenic, și că ar trebui să mai rămînă în ea. Cel smerit, înaintat în virtute, știe de la Bătrînul lui ce înseamnă „a da cuvînt”. Încearcă mai întîl cu prudență, pînă cînd harul i-o ia înainte și îl trage după dînsul. Dar din smerenie nu iese niciodată. Căci atunci cînd iese din smerenie, iese și din har.

Cel care nu intră în *starea de duhovnic* astfel, nu va fi un adevărat duhovnic. Fie că va mima, fie că se va trezi practic în neputința de a da soluții, și se va întoarce rușinat la starea de ucenic, dacă mai are smerenie și onestitate. Dacă nu, va intra în *starea de impostor*, în care însă nu va rezista multă vreme. Căci pe duhovnicul autentic îl validează ucenicii. Îl simt. Ei îl proclamă. Incetul cu incetul. Nu se autoproclamă. Autoproclamă, a pornit

ajunge nicăieri. Nu realizează nimic. Nu face nici un ucenic. Nu naște nici un fiu duhovnicesc.

Ca să păstrăm denumirea convențională la care ne-am oprit, duhovnicul *după om*, vom spune că acesta cunoaște oamenii. Acesta e semnul că e duhovnic bun, ceea ce numim noi un duhovnic mare. Are harisima cunoașterii oamenilor. Și oamenii pricep aceasta, fără să le-o spună nimeni. Îl recunosc deoarece îi simt iubirea. Simt iubirea lui de oameni, aceea care poate totul, cum spune Sfîntul Pavel. Iubirea se comunică. Prin iubire se petrece cunoașterea. El, ucenicul, se simt cunoscut. Știu că Bătrînul îi cunoaște mai bine decît se cunosc ei înșiși. În orice caz, mult mai bine. Și astfel îndrumătorul se face una cu cel îndrumat, și va ști să-i pună întotdeauna diagnosticul stărilor sufletești fără greșeală, acel diagnostic care i se potrivește numai lui, și căruia nu i s-ar potrivește deloc un diagnostic *după carte*, bun pentru toți, același pentru toți. Nu seamănă om cu om, și nu se poate să fie judecați toți cu aceeași măsură. Chiar la cei mai asemănători între ei, există nuanțe care îi deosebesc și care, neobservate, îi pot conduce pe îndrumători la greșeli, la verdicte și sfaturi fatale, catastrofale. Căci în problemele de povățuire duhovnicescă spre desăvîrșire, nu e voie să se greșească prea mult.

Duhovnicul cel mare e un înțelept. Un înțelept dintre aceia care se află unul la mie, sau la mai multe mii sau zeci, sau sute de mii. E un clar văzător. Are un ochi în plus și un simț în plus. Te poți da pe mîna lui fără teamă. Și toți cei care au șansă să înțilnească un asemenea duhovnic, se dau pe mîna lui imediat. Îl ascultă. Îl acceptă ca Părinte. Mai mult decît pe părințele lor trupesc.

Duhovnicul cel mare are cuvînt potrivit pentru ucenicul care cere. Scurt. Simplu. Și încă odată: nu același cuvînt pentru toți. Pentru fiecare în parte are cuvîntul care i se potrivește *numai lui*. Aceasta e marea înțelepciune a duhovnicului de desăvîrșire. Degeaba ai întreba pe altul: *Ce ți-a spus?* — ca să urmezi și tu sfatul. Nu e sfatul pentru tine. E sfatul pentru acela. Tu du-te după sfatul care e pentru tine. Și după ce ți l-a dat, urmează-l. Dacă urmezi sfatul dat altuia, vei greși, nu vei ajunge la tîntă.

Aceasta se potrivește și nevoitorilor spre desăvîrșire, din mănăstiri, din singurătate, și mirenilor care caută îndrumare duhovnicescă mai deosebită. Un control din vreme e absolut necesar. Ca la medic. Nevoitorul spre desăvîrșire își va controla mereu ceea ce ar putea însemna trecerea de pe o treaptă duhovnicescă pe alta. Căci fiecare treaptă e cu măsura ei. Și nu se urcă fără sfat. Urcușul fără sfat e cădere. E coborîre. Odată intrat în mîinile duhovnicescilor ale Bătrînului, rămîi în brațele lui. El își asumă toată răspunderea. Drumul e atât de anevoios, atât de plin de pericole, încît cei care se cred puși definitiv pe cale, cînd rămîni singuri cad întotdeauna alături de cale. Evaluarea exactă a stării duhovnicescilor o face numai duhovnicul. Așa cum, de obicei, în multe ale noastre, mai bine ne evaluează alții, decît noi înșine! Noi sintem prea buni cu noi înșine, de aceea ne și tocim prea repede conștiința. Cădem prea ușor de acord cu noi înșine! Alții ne vîd mai bine!

Iată de ce nu trebuie să ne mire cînd, citînd în cărțile de evlavie creștină despre marii duhovnici și despre marii nevoitori, găsim fie de la unul la altul, fie la aceiași, sfaturi care ne par contradictorii, mai ales cînd se referă la aceiași subiect, la aceeași temă. Unul zice una, altul zice alta. Unuia i se spune un cuvînt, altuia i se spune altul, uneori nu numai diferit, ci chiar contrariu, răspunzîndu-se amîndurora la aceeași întrebare. Să nu ne smintim. Să nu ne grăbim judecînd. Taina e aceasta: avem în față duhovnici *după om*, nu după carte. Acela e *duhovnic după om* care nu are răspunsuri gata făcute, același la aceeași întrebări, de la ucenicii și pentru ucenicii diferiți. Și chiar aceluiași ucenic i se pot da răspunsuri diferite la aceeași întrebare, de la o zi la alta. După cum e starea sufletească a omului în ziua, în momentul cînd întrebă.

Inseamnă oare aceasta că nu mai există nici o normă morală? Unii duhovnici *după carte* ar putea face această obiecțiune. Cartea înseamnă normă. Sigur! Ei ar avea în parte dreptate. Dar duhovnicul *după om* nu dă niciodată răspunsuri sau îndemnuri contrare normelor morale. El dă sfaturi care ajută la intrarea în normele morale, dar nu pe o singură cale. El cunosc mai multe căi. Aflăte citi oameni, sau citi oameni într-un om. Dar norma morală rămîne aceeași. El dă norma care îl mintuiește pe cel ce o cere, în momentul cînd o cere, și în împrejurarea în care se află. Dacă ar muri cu ea, s-ar mintui. Precum scrie: *în ce te va găsi moartea, în aceea te va judeca Domnul*. Și cînd ucenicul simte că ceva s-a schimbat, în el sau în legătura cu norma ce i s-a dat, merge și întrebă din nou. Va avea din nou ceea ce i se potrivește. Numai lui. Că aceasta se poate potriveși și altora, bine înțeleasă și e posibil. Dar duhovnicul bun, din toate cele posibile, multe sau puține i-o va da lui pe cea care i se potrivește lui. Căci îl cunoaște. Și îl iubește. Și îi vrea binele, mintuirea, desăvîrșirea. Îi dă ucenicului ceea ce și-ar da și lui.

Ava Pimen s-a dus în pustia Panefco unde se desăvîrșea Ava Iosif, ca să-i pună o întrebare: — *Ce să fac Avo, atunci cînd mă asaltează ispitele? Trebuie să le înălțur, să fug de ele, sau să le las să intre?* Bătrînul Iosif i-a răspuns: „*Lasă-le să intre și luptă-te cu ele!*”

Cît de mare era Ava Pimen și ce faimă de om duhovnicesc avea, știm. Și totuși, iată-l ducîndu-se departe și întrebîndu-l pe altul, pe care îl considera mai înțelept decît dînsul. Frumos exemplu de smerenie, și cît de departe de atîția suficienței de sine!

După ce a primit răspunsul, Ava Pimen s-a întors în pustia Sketică și a rămas acolo, urmînd sfatul Bătrînului Iosif. O conversație simplă, fără vorbă multă, un răspuns precis, fără explicații. Era metoda Bătrînului. Nu explicau decît cînd li se cerea anume. Erau scumpi la vorbă.

Dar iată că în pustia Sketică unde se nevoia Ava Pimen, a venit un monah din Tebaida, un alt loc de retragere a pustnicilor, și acesta a povestit fraților: „*L-am întrebat pe Ava Iosif ce să fac atunci cînd se apropie ispitele de mine? Trebuie să le rezist, să le alung, sau să le las să intre și să mă lupt cu ele? Și bătrînul mi-a răspuns că în nici un chip să nu le las să intre, ci să le îndepărtez de îndată, și eu însumi să mă îndepărtez de ele, să le evit!*”

Ava Pimen era prin preajmă și a auzit ce a spus cel din Tebaida. S-a tulburat. Cum de lui îi dăduse un sfat contrariu? Nu înțelegea. A pornit

de îndată către Panefco, locul unde se nevoia Ava Iosif, ca să-l lămurească ceea ce i se părea a fi o contradicțiune scandalosă. Două răspunsuri diferite! Ba chiar total contradictorii! Și exact la aceeași întrebare!

Ajuns acolo, se duse la chilia lui Ava Iosif, cu vizibil gînd de reproș: „*Ava, mi-am încredințat ție gîndurile mele, și iată că tu mi-ai dat mie un răspuns, iar celui din Tebaida, la aceeași întrebare, i-ai dat un alt răspuns, contrariu celui dat mie! Cum să înțeleg acest lucru? Sint derutat!*”

Bătrînul, zîmbînd, i-a zis: „*Oare nu știi că te iubeșc?*” — „*Știu, a răspuns Ava Pimen, dar nu înțeleg!*” — „*Și tu mi-ai cerut tu să-ți vorbesc ca și cum mi-aș vorbi mie însumi?*” i-a amintit Ava Iosif. — „*E adevărat, așa a fost!*”, își aminti Ava Pimen. Atunci Ava Iosif îi spuse: „*Așadar, dacă ispitele intră, și tu te lupti cu ele, primînd și înapoiînd loviturile, acestea te vor întări, căci vei reuși să le învingi. Și învinse vor fi. Așa fac eu. Și ție ți-am vorbit ca mie însumi, cînd sîndu-te că le vei birui. Dar sint alții care nu trebuie să lase ispitele să intre, ci să le înălțure de la bun început. Să nu se lupte cu ele. Să le alunge, să fugă de ele, că nu le pot birui. Acest răspuns i-l am dat celui din Tebaida, cînd sînd eu că e slab în fața ispitelor, nu ca tine!*”

Și a plecat Ava Pimen înapoi în pustia Sketică, lămurit. Făcuse cale lungă pentru o întrebare, dar cei ce voiau să se desăvîrșească nu îngăduiau întrebărilor să le pună în primejdie viața duhovnicescă. Calea spre un răspuns la o întrebare, oricît de lungă ar fi, e mai aproape decît zbuciumul nelămuririlor care chinuie mintea.

Ava Iosif, nu răspunsese *după carte*, cu un răspuns tip, potrivit oricui. Răspuns *după om*. Era un bun psiholog și pedagog, un filosof. Cine ar putea spune că logica lui n-a fost corectă în ambele cazuri? A aplicat aceeași logică, răspunzînd aceluiași întrebare, dar din două surse care nu erau identice, și care urmau să fie afectate de răspuns.

Că din această întîmplare Ava Pimen a avut de învățat, și că experiența i-a prins bine, se vede și din aceea că atunci cînd a ajuns el însuși părinte duhovnicesc, a știut cum s-o aplice.

Un frate, nevoitor în pustie, a venit la Ava Pimen și i-a zis lui:

— „*Semîn țarina mea și fac dintr-însa milostenie!*” I-a zis bătrînul: — „*Bine faci!*” Și s-a dus acela și, cu osîrdie, adăoga la milostenie.

Cînd cei doi au stat de vorbă, i-a auzit un al treilea, Ava Anuv, mai aspru în discuținea călugărească, dar fără a avea și înțelepciunea pe măsura asprimii. S-a dus la Ava Pimen și i-a zis: „*Nu te temi de Dumnezeu, de ai grăit astfel fratelui!*”

Ava Anuv considera că nu e potrivit unui frate monah să-și mai cultive țarina, nici chiar pentru milostenie. Bătrînul Pimen a tăcut. După două zile a trimis Ava Pimen pe cineva să-l cheme pe

fratele cu pricina la el. Și venind acela, i-a zis de față cu Ava Anuv: „*Oare ce mi-ai spus alaltăieri, că eram cu mintea în altă parte?*” Și a răspuns fratele: „*Am zis că semîn țarina mea și fac dintr-însa milostenie!*” Și i-a zis lui Ava Pimen: „*Am crezut că îți vorbești despre fratele tău care e mirean. Dar dacă despre tine vorbeai, dacă tu faci aceasta, nu e lucru călugăresc!*” Auzînd fratele aceste cuvinte s-a mîhnit foarte, zicînd: „*Alt lucru nu știu să fac, decît acesta, și nu pot să nu-mi semîn țarina mea!*”

Și fratele a plecat. Mîhnit și hotărît să nu asculte cuvîntul. Mîhnit pentru că se va ști mereu, în neascultare și păcat.

În clipa aceea Ava Anuv a înțeles că greșise cu judecata lui ca la carte. I-a făcut metanie Avei Pimen, zicînd: „*Iartă-mă!*” Și abia acum Ava Pimen s-a explicat. Ascultați explicația lui, cit e de asemănătoare cu ceea ce i se întîmplase lui cu Ava Iosif, desigur cu privire la altceva, dar nu diferența de probleme e importantă, ci soluția cazului în același fel: *după om*. I-a zis Ava Pimen, Avei Anuv: „*Și eu, dintru început am știut că nu era lucru călugăresc ceea ce făcea fratele, dar după socoteala lui (s.n.) am grăit (în lb. franceză) tot atât de bine: J'ai parl e en m'adaptant   sa pens e et je lui donn e du courage pour augmenter sa charité, și i-am dat osîrdie spre sporierea dragostei, iar acum s-a dus mîhnit și tot aceeași face!*”

E de presupus că Ava Pimen îl va fi chemat din nou pe fratele și îi va fi dat dezlegare ca și prima oară, cînd îi răspunsese „*după socoteala lui!*”, a fratelui, după modul lui de gîndire, să semene și să facă milostenie. Al doilea răspuns, cînd s-a corectat, *după carte*, adică aplicîndu-i regula mănăstirească, monahală, a vrut să fie o lecție pentru Ava Anuv, care trebuia să înțeleagă cît de rău a putut face cu judecata lui rigidă și necunosătoare de om. Ava Pimen ajusta regula după om.

Iată taine ale vieții duhovnicescilor, care luminează regula prin libertate și prin înțelepciune. Aceasta o face Duhovnicul cel mare, de mare și autentică tradiție duhovnicescă.

Duhovnicul, în Teologia ascetică și mistică, în Teologia ortodoxă a desăvîrșirii, e o realitate caracteristică și definitorie a Ortodoxiei. Omul se ajută de om. De omul duhovnicesc. Crește prin om, omul care îl înțelege, care îl iubește, care îl cunoaște, care îl îndrumează, care îi dă din experiența lui, din puterile lui, făcîndu-l să fie apt pentru primirea harului dumnezeiesc și îndumnezeitor.

Ne-am aflat prin cele de mai sus, în convorbirea noastră, în comunicarea cu cei mai buni dintre oameni, cu duhovnicii care și azi își conduc ucenicii — știuți și neștiuți — spre lumina lină a înțîlnirii cu Dumnezeu, încă din această lume.

Cine își caută duhovnicul, îl va găsi. Și va descoperi că e așteptat cu iubire.

PE CÎND UN ECUMENISM ADEVĂRAT ÎN ROMÂNIA?

(Urmare din pag. 1-a)

după faptele creștinilor? Căci toți trădăm prin viața noastră numele de creștin, pe care îl purtăm cu atîta nevrednicie. Știm că suferința puțînilor greco-catolici care n-au acceptat în 1948 reînvierea la Biserica Ortodoxă a fost mare. Și se pare că astăzi ea este și mai mare, cînd își vîd visul, pentru care au înfruntat cumplita prigoană comunistă. imposibil de realizat. Căci situația din 1948 nu mai poate fi restabilă din simplul motiv că timpul nu se poate întoarce înapoi. El și-a pus pecetea asupra oamenilor și a mentalităților. Este o istorie în care trebuie să vedem mîna lui Dumnezeu dacă nu vrem să-L scoatem cu totul din lume și din viața oamenilor și să ne conducem numai după calcule omenești.

Cît despre prozelitismul sectar nici nu avem cuvinte să-l calificăm căci este o adevărată barbarie. El ne-a inundat țara ca și cînd românii n-ar fi auzit niciodată de Hristos! Ei care, ca nici un alt popor, s-au născut creștini! Apostolul Pavel însuși nu îndrăznește să propovăduiască acolo unde Hristos a fost deja vestit „ca să nu zidească pe temelie străină” (cf. Rom. 15, 20).

În timp ce „apostolii” moderni procedează tocmai invers. Căci e mai ușor să strici decît să zidești, să-i dezbinii pe oameni decît să-i unești. Cum oare creștinii noștri nu vîd în acești „apostoli” pe „proorocii mincinoși” preziși de Mîntuitorul pentru veacurile din urmă (Mt. 24, 24)? Și cum nu iau ei aminte la îndemnul Sf. Apostol Pavel: „*Dar chiar dacă noi sau un inger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decît aceea pe care v-am vestit-o, — să fie anatema!*” (Gal. 1, 8).

Biserica Ortodoxă s-a angajat în mișcarea ecumenică încă de la începuturile ei cu conștiința că toate confesiunile creștine sînt

datoare să caute împreună prin dialog și rugăciune calea spre refacerea unității creștine. Deși Ortodoxia are conștiința de a fi păstrat plenitudinea Bisericii „una sfințită, sobornicească și apostolească”, ea nu exclude faptul că un anumit grad, mai mare sau mai mic, de apostolicitate, de sobornicitate, de sfințenie și de unitate, deci, într-un cuvînt, de Ortodoxie se găsește și în celelalte confesuni. Ortodoxia aduce în dialogul ecumenic Tradiția nealterată a Bisericii nedivizate din primul mileniu, sensul misterului (slăbit sau pierdut în multe Confesuni), al Liturghiei, al aceeși, teologia despre energiile divine îndumnezeitoare (inexistente în celelalte confesuni), fundamentală pentru înțelegerea destinului omului care este tocmai îndumnezeirea lui... În același timp, din dialogul ecumenic, noi ortodocșii, putem lua exemplul locului important care se acordă Sf. Scripturi în cultul public ca și în viața personală a creștinilor, exemplul unei discipline mai riguroase atît pe plan intelectual cît și practic ca și necesitatea angajării creștine pe plan social.

Se înțelege că prozelitismul fiind în totală contradicție cu idealul pe care mișcarea ecumenică și-l propune a fost și este condamnat de toate Bisericele membre ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor ca și de Biserica Catolică. Cu toate acestea el n-a încetat practic niciodată, căci spiritul prozelitist face parte din psihologia însăși a unor Confesuni creștine ca și a tuturor sectelor. Or, acest spirit este cu totul străin Ortodoxiei. Căci ea are simțul respectului libertății de conștiință și n-a urmărit niciodată extinderea geografică. Pentru ea catolicitatea Bisericii nu este de ordin activ și geografic, ci de ordin calitativ, ea însemnînd integritatea și plenitudinea credinței. Să nu uităm

că Biserica are acest atribut de catolicitate din ziua apariției ei, cînd nu număra decît „ca la 3 000 de suflete”!

Totodată Biserica Ortodoxă a condamnat oficial în 1872 filelismul sau naționalismul excesiv care creează bariere între popoare sau le ridică unul împotriva altuia. Desigur că iubirea de neam este o mare virtute. Cînd ea însă exclude celelalte neamuri, care sînt și ele voite de Dumnezeu, devine un mare păcat: păcatul șovinismului care a generat toate războaiele din lume. Un popor creștin și în același timp șovin este un non sens. Căci în Hristos, nu mai există nici o barieră între oameni; nici de naționalitate, nici de stare socială, nici chiar de sex, ci toți sînt una (Gal. 3, 28). Ceea ce nu înseamnă nici pe departe că nu mai aparținem unei naționalități, stări sociale sau sex, ci că aceste categorii nu pot împiedica unirea și dragostea între oameni. Căci unitatea omeniilor nu înseamnă omogenitate ci diversitate în armonie.

Ecumenismul adevărat ține seama de diversitatea oamenilor și a popoarelor, a culturilor și a tradițiilor și nu încearcă uniformizarea lor — care ar însemna în fapt o sărăcire — ci fecundarea lor de spiritul evanghelic autentic, atunci cînd toți vor mărturisii aceeași credință. „*Un Domn, o credință și un botez!*” (Ef. 4, 5) este ținta eforturilor ecumenice desfășurate de Bisericele care sînt angajate în această mișcare. Cu conștiința că unitatea creștină nu se impune din afară sau prin constrîngere, ci că ea trebuie căutată în smerenie, în rugăciune, în renunțarea la sine, în efortul teologic de elucidare a diferențelor de credință..., într-un cuvînt, în sfințenia vieții personale și colective.

Ne putem întreba, încheind aceste rânduri: Pe cînd și la noi un astfel de ecumenism?

Pocăință... cu fața spre viitor

„Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvîrși, la Domnul să cerem.” Așa ne îndeamnă sfința noastră Biserică la dumnezeieștile slujbe. Îndemnul acesta îl primim de două ori la Sf. Liturghie; îl primim la slujba de dimineață, la utrenie, și la slujba de seară, la vecernie, precum și la slujba sfîntei comunii. Cînd ni se spune: „Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvîrși, la Domnul să cerem”, ni se atrage atenția asupra importanței pe care o are pocăința în viața noastră. Cerînd de la Dum-

nezeu harul de a ne petrece viața în pocăință. Iar pentru aceasta trebuie să știm ce este pocăința.

Cuviosul Pimen, fiind întrebat „ce este pocăința?”, a spus: „Pocăința este părăsirea păcatului.” Potrivit acestui cuvînt, își petrece viața în pocăință numai acela care a părăsit păcatul, acela care păcatele le are la trecut, deci nu în prezent și nu în intenții păcătoase, pentru viitor. În lumina acestui cuvînt al cuviosului Pimen, se pocăiește doar acela care nu-și justifică păcatele, acela care nu trăiește în-

tr-un sistem de păcătuire. Dar pocăința, chiar dacă este, în principal, părăsirea păcatului, ea nu este numai atît, ci este mult mai mult. Sfîntul Vasile cel Mare atrage atenția că se pocăiește cel care poate spune către Dumnezeu, precum odinioară Psalmeistul: „*Nedreptate a omărs și o disprețuiesc, iar legea Ta o iubeșc!*” (Ps. 118, 113). Potrivit a., acestui cuvînt al Sfîntului Vasile, pocăința nu are numai latura negativă a părăsirii păcatului, ci are și latura pozitivă a împlinirii virtuților. Deci nu se pocăiește cu adevărat acela care se rezumă doar la a părăsi păcatul.

(Continuare în pag. 3)

Arhimandritul Teofil Părdian

Pocăință... cu fața spre viitor

(Urmare din pag. 1-a)

la a evita răul, căci pentru o adevărată pocăință este necesară și împlinirea binelui. În acest înțeles, pocăința trebuie să aibă ca îndreptar cuvântul Psalmistului: „Ferește-te de rău și fă binele” (Ps. 33, 14), sau cuvântul Sfântului Apostol Pavel: „Urgisiți răul. Lăsați-vă de ce e bine” (Rom. 12, 9) și: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele” (Rom. 12, 21).

Se știe că pocăința are în vedere tot ce a făcut cineva rău în trecut, ea fiind, în mare măsură, părerea de rău, în prezent, pentru păcatele din trecut. Cel ce se pocăiește nu este de acord cu păcatele pe care le-a făcut, păcătoșimile și păcatele (ca fapte rele izolate). Celui ce se pocăiește îi este rușine, în prezent, pentru trecutul negativ, de care își dă seama și pe care îl privește și el simte ca negativ și îi este rușine, în fața lui Dumnezeu și în fața oamenilor de tot ce n-a fost după rânduială și în conformitate cu binele. El spune în cugetul său: „Imi pare rău, că am fost rău. Nu mai vreau să fiu rău. Vreau să fiu bun.” Cine persistă în rău, nu se pocăiește, fiindcă nu părăsește păcatul, ori pocăința este, în orice caz „părăsirea păcatului”. Cine nu urgisește răul, acela rămâne și pe mai departe rău și se aseamănă cu „cel rău”, pe care îl avem în vedere, când, în rugăciunea Tatăl nostru, cerem de la Dumnezeu, zicând: „Și ne izbăvește de cel rău.”

Dar chiar și cel care urgisește răul și îi pare rău de cele rele ale sale încă nu împăinește decât o parte din pocăință și se pocăiește cu fața spre trecut. Pocăință, însă, nu este o încremănare într-o atitudine cu fața spre trecut, ci este o lucrare de îmbunătățire sufletească, făcută în prezent, cu fața spre viitor.

Se pocăiește cu fața spre viitor oricine care știe că pocăința are și niște roade, „roadele vrednice de pocăință”, la care ne îndeamnă Sfântul Ioan Botezătorul, când zice: „Faceți roade vrednice de pocăință” (Matei 3, 8). La așa ceva se gindea Sf. Apostol Pavel, când le scria creștinilor din Efes: „Cine a furat să nu mai fure, ci mai virtuos să se ostenească lucrând cu mîinile lui, lucru cinstit, ca să aibă să dea celui ce n-are” (Ef. 4, 28). Evident, trecutul negativ, trecutul păcătos nu poate fi recuperat. Ce-i făcut și rău și rămine, într-un fel sau altul. În pocăința noastră, noi nu trebuie să fim preocupați de desființarea trecutului, pe care nu-l mai vrem, căci știm bine că „trecutul nu moare” și nu mai e în puterea noastră să-l schimbăm. Când facem roade vrednice de pocăință, grija noastră trebuie să fie să as-

tuțăm trecutul negativ, cu un trecut pozitiv, cu trecutul din viitor, pe care ni-l creăm în prezent, — prezentul fiind timpul nostru real, timpul în care trăim și în care ne pregătim și trecutul, ca și viitorul. Căci, la drept vorbind, trecutul l-am trăit în prezent: în prezentul de altă dată, iar viitorul tot în prezent ni-l pregătim și nu-l vom trăi niciodată ca viitor, ci numai ca prezent. Noi ne amintim de trecut și ne gândim la viitor, dar nu există posibilitatea să-l trăim ca viitor, ci numai ca prezent. Omul trăiește într-un prezent continuu și numai în prezent.

Dat fiind faptul că în prezentul de altă dată ne-am pregătit prezentul de acum, pe care l-am înțeles ca viitor, dar pe care-l trăim acum ca prezent și că în prezentul de altă dată ne-am creat trecutul, așa cum este el, sintem convinși că în prezentul de acum ne putem pregăti și trecutul care urmează, ca și viitorul la care nu este luarea aminte. Da altfel, toate le facem în prezent, pentru viitor, deci cu fața spre viitor. Când e vorba de pocăință, totul este să fim atenți și desființăm păcatul, sub toate formele lui, ca trecutul care urmează să fie așa cum ni-l dorim și să ne ducă la prezentul de mine și de toată creștinitatea vreme a vieții noastre cu spor de bunățate, cu spor de liniște sufletească, cu realizări, care, adăugându-se la ființa noastră, să o prelucereze după voia lui Dumnezeu.

Știm cu toții că pocăința este un act religios, dat nouă de Dumnezeu, spre nimicirea păcatului, spre desființarea păcatelor din trecut, spre evitarea păcatelor din prezent, spre împuținarea păcatelor în viitor. Pocăința ni s-a dat spre mîntuire. Ea se realizează cu nădejde la mila lui Dumnezeu, pentru trecutul irecuperabil, dar și pentru harul că ne este necesar în viitor, ca să putem sta împotriva ispitelor, să fim mai înalți decât ispitele și să ajungem la culmea bunății.

Cei mai mulți dintre cei ce se pocăiesc au în vedere pocăința mai mult sub forma ei de părere de rău pentru relele făcute, sub forma ei de căință. Pocăința și căința sînt pentru mulți noțiuni aproape sinonime și în orice caz foarte apropiate. În realitate, însă, există și o pocăință cu bucurie, cu încredere în mila lui Dumnezeu, cu siguranța că Dumnezeu este Tatăl nostru și că nu are pe nimeni de pierdut. Există o pocăință reală și ducătoare la scop, cu seninătatea pe care o vădește Psalmistul, de asupra: „Cît e de sus cerul de asupra pămîntului, atît de mare e bunățatea Lui (a lui Dumnezeu) spre cei ce se tem de Dînsul. Cît e departe de Răsăritul de Apus, atît e departe El de noi fără-

delegile noastre. Cum miluiește un tată pe copiii săi, așa miluiește Domnul pe cei ce se tem de Dînsul” (Ps. 102, 12—14). Dacă ne gândim apoi la felul cum a fost primit de tatăl său, fiul în torsi din pribegie, din pilda cu Fiul Risipitor (Luca 15, 11 urm.), ne dăm seama că Dumnezeu nu-i vrea pe oameni ca pe niște tînguitori, ci îi vrea chiar și pe cei ce se pocăiesc, să fie senini, încrezători în bine, gata să facă cît mai mult bine, hotărîți pentru o viață nouă, așa cum o vrea Dumnezeu, urgîsind răul și făcînd binele și biruînd răul cu binele.

Sfîrșim aceste rînduri, cu referire la pocăință, — înțelegă ca o lucrare din prezent, cu fața spre viitor, — aducînd înainte și cîteva considerații ale Sf. Isaac Sirul. Iată ce ne spune el:

„Pocăința este o a doua naștere de la Dumnezeu.”

„Pocăința este ușă a milei, deschisă celor ce o caută pe ea. Prin această ușă intrăm la mila cea dumnezeiască și în afară de această intrare nu vom găsi milă.”

„Raiul este dragostea lui Dumnezeu, căci în ea (în dragoste) se află desfătarea tuturor fericirilor. În ea, fericitul Pavel a mîncat o hrană mai presus de fire. Și după ce a gustat din pomul vieții, a strigat cu glas mare, zicînd: Ceea ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit... a pregătit Dumnezeu celor ce-l iubesc” (I Cor. 2, 9).

„Cine a aflat iubirea, pe Hristos îl mîncînt în fiecare zi și în fiecare ceas și se face nemuritor.”

„Fiecare de acela care mîncînt piinea dragostei, care este Iisus. Pentru că cine mîncînt din dragoste, mîncînt din Hristos-Dumnezeul cel mai presus de toate, după cum mărturisește Ioan, zicînd: Dumnezeu este dragoste” (I In. 4). Deci cel ce viețuiește cu dragoste, cîștigă de la Dumnezeu și respiră în lumea aceluia aerul învierii din cele de aici.”

„Pocăința este o corabie, frica îi este cîrmaci și dragostea este limanul cel dumnezeiesc.”

„Așadar, frica ne așază pe noi în corabia pocăinței și ne trece pe noi dincolo de marea cea rău-mirositoare a vieții acesteia, călăuzindu-ne spre limanul cel dumnezeiesc, adică spre dragoste. Că spre ea trec toți cei ce se ostenească și se chinuiesc în pocăință. Și cînd ajungem la dragoste, ajungem la Dumnezeu. Și iată călătoria noastră se sfîrșește și ajungem la ostrovul de dincolo de lume. Acolo este Tatăl și Fiul și Sfîntul Duh” (Cuvîntul 72).

Să ne ajute Dumnezeu să ne pocăim, cu fața spre viitor, și să ajungem la iubire, la iubirea cea mai presus de fire.

Kahlil Gibran: Despre religie *

„...Religia nu-i orice act sau orice reflecție; Și ceea ce nu-i mereu, nici reflecție, e doar uimire și surpriză nerei născîndu-se în suflet, chiar cînd mîinile taie piatra sau meștesugesc la războiul de țesut!

Cine-ar putea despărți credința de faptele sale, ori credința de ocupațiile-i zilnice?

Și cine ar putea să-și așeze în fața orele vieții și să spună: «Acestea-s pentru Creatorul, iar acestea pentru mine însuși; acestea pentru sufletul-mi, iar acestea pentru trupul meu?»

Toate orele voastre, aripă vă sînt și bat tîind spațiul de la un eu la altul.

Acel care nu-și poartă moralitatea decît ca pe un veșmînt de zile mari, mai bine să rămîna gol: Vîntul și soarele nu-i vor strîpunge pielea; Cel care-și orînduie viața potrivit eticii, își întemnețează pasărea cîntătoare într-o colivie.

Și chiar și cel mai liber cîntec nu poate trece prin zăbrele și plase de sîrmă,

iar cel pentru care adorația este o fereastră, ce poate fi deschisă dar și închisă, acesta, cu siguranță, nu și-a vizitat încă locuința sufletului, ale cărei ferestre sînt deschise de dimineața pînă seara și de seara pînă dimineața.

* Fragment din cartea *Profetul* de Kahlil Gibran (Liban) în curs de apariție la Editura „Orion”.

Viața de fiecare zi este templul și religia noastră, Și cînd intrați înăuntru ei luați cu voi întreaga-vă fire,

Luați cu voi plugul și forja și ciocanul și lăua Toate lucrurile pe care le-ați modelat pentru nevoile ori pentru plăcerile voastre,

Fiindcă în vis nu vă puteți înălța deasupra d săvîrșirii, nici cădea mai jos de neizbinzile voastre.

Și mai luați-i cu voi pe toți oamenii:

Pentru că în adorația nu vă puteți coborîta mai sus decît speranțele lor, nici să vă coborîta mai jos decît deznădejdiile-acestora.

Și, dacă doriți a-L cunoaște pe Creator, nu preocupați de dezlegarea îngemelor;

Priviți mai degrabă împrajurul vostru și-L vădeți jucîndu-se cu copii,

Priviți marile spații și-L veți vedea mișcîndu-se, în fulgere brațele întinzîndu-și peste pîmînt, cîzînd cu ploaia,

Priviți, și îl veți vedea în flori surizînd, ascîndu-se și semne făcînd cu mîinile în arborii mari.”

In românește Radu Cîrn

Semnul crucii

TEOLOGIA UNEI EXPRESII ROMÂNEȘTI

Mare-i grădina lui Dumnezeu

Învățat-am semnul crucii de la mama, Ca semn al cel dintîi de punctuație —, Oriunde-i fi, copil, tu ia seama Ce mult a suferit această nație!

Cu Biblia-i străpunsă de pumnale Din singele te-a curs din ea calea Strămoșii tăi au însemnat o cale Ca de lumina ei să te-ndoi!

Ce nobilă, ce trainică putere Avură ei, sărmani plugari și-olieri De se rugau prin tainice unghere În limba asta plînd de tăceri!

Cînd teaftră-i și dreptă rădăcina Întreg copacul pare un tumult, Pe scutul lor n-a scormonit rugina De două mii de ani și mai de mult...

Și azi mai luptă-n rîm, în fiecare, Cu tot ce-a mai rămas pe lume rău, Cînd clipa îi se pare că te doare Gîndește-te la tot trecutul tău,

Și oriunde-ai fi prin viață să te duci, Mînat de vreme și purtat de soartă Tu nu uita de semnul sfîntei cruci, De semnul care vindcă și iartă!

N. Nicoară

Zicala o întîlnim adesea în vorbirea obișnuită. Ea se referă la cazuri izolate, în care cel vizat deviază de la gîndirea, vorbirea sau activitatea normală, cuvințioasă, rațională.

Omul din popor, bazat pe o concepție clară, creștinească, despre lume și viață, filtrează întreaga realitate socială prin prismă gîndirii sale, calificîndu-o ca atare. El are un cod moral, un criteriu de referință bine conturat și în funcție de acesta analizează faptele sale și ale altora, alege între bine și rău. Tot ceea ce nu este conform cu mentalitatea sa este un fals, un atentat la bunele moravuri, la credință, la conștiința sa socială. E firesc să fie așa. Noi avem o tradiție și o civilizație multimediară, în cadrul căreia s-au cristalizat cîteva, legi nescrise, de la care nu

putem să ne abatem fără să sancționăm de societate.

Cîteva exemple concrete de losire a expresiei în discuție sînt edificatoare, fiind un ateu v bește unul grup despre nox tența lui Dumnezeu sau cînd sector spune că nu trebuie cîștîm pe Maica Domnului, sfînta, Sfînta Cruce, Sfînta Biser Sfîntele Traine, omul din po privește la cel în cauză ca la răcîcit mintal, cîntînd din cap, depărtează și spune pentru s și pentru ceilalți: „Mare-i grădina lui Dumnezeu!” Tot așa înțîmplă cînd românul asistă acte de bravadă, de circ, cîineva vrea cu tot dinadinsul impresioneze prin acte neob nuite. Tot așa se spune la darea unor bețivi, a unor hoț criminali.

Expresia are un conținut profund teologic, este originală tocmai de aceea merită toată atenția. În Sfînta Scriptură o întîlnim în forma: „În casa Tatălui Meu multe lăcașuri sînt (Ioan XIV, 2). Cuvîntele aponeau însă Mîntuitorului și om din popor, credinciosul nu-și tea permite să le rostească oriunde și oricum. Erau cuvînt sfinte. El le-a tradus însă „limba sa”. Și i-a reușit de nune! În Sfînta Scriptură „g dină a lui Dumnezeu” este nu raiul, Edenul: „Dumnezeu a dit o grădină în Eden” (Fac. 15); „El va face pustiia lui ca Rai...” ca o grădină a Domnului (Isaia, LI, 3) ș.a. După ce se poate observa, românul nu limitează la rai, ci extinde noținea de grădină asupra întregii creații. Sesizăm parca un ec din Miorita: „Pe-un rai” / „A plai, / Pe-o gură de rai” / „A turarea celor două noțiuni, înzul de față, mi se pare extra-dinară: cadrul natural de extență a este definit drept „g dină a lui Dumnezeu”, iar „g dina lui Dumnezeu”, în Sfînta Scriptură este raiul. Dar on este un „gonit” din rai, un depăsit. Iată cum românul se consideră un „reabilitat” în conțutul existentelor. Și este. Prin jer Mîntuitorului, omul a fost reabilitat. Dacă este așa, și-a românul, atunci natura de ce ar fi „grădina” lui Dumnezeului. Dar omul e nevoit să mucească din greu pentru a-și cîtiga existența, ceea ce în ra originar nu se întîmpla. Ei De muncă să se vaite el! Dumna ca un fost socotită de mîm ca un blestem, ca o bucici ca o binecuvîntare, ca o bucie a vieții. În muncă și-a g sit împlinirea, idealul vieții, că numai pentru afit nu treb socotit că natura inconjurătoare lumea cu toate ale sale nu po fi „grădina” lui Dumnezeu.

Existența unei grădini presune imediat existența grădîrului. Vorba lui Voltaire: „Urversul mă încîntă și nici gîndî măcar / Că poate existaceasul fără un ceosomicar Just. Grădina românului adevrat, a țăranelui român este loc lucrat cu grijă, multă mîgloc un loc îngrădit, păzit, ocrotit este un îngrădit, „al grădinarului al proprietarului, al gospodarului, nu al oricui. În ea nu poe întra oricine, decît cel pe care acceptă stăpînul. Altfel, moșarul ar fi un intrus, un mușar grădina nu poate crește ori plantă, orice buruiănă. Och grădinarului veghează, mîna plivește, unelte nu pregătite lucreze și să scoată buruienefolositoare, dăunătoare, dărădăcină. Grădinarul culti

(Continuare în pag. a 4-a) Pr. Al. Stănculescu

PREOTUL ZILELOR NOASTRE

(Urmare din pag. 1-a)

lor sale și mai ales efectul duros al prăbușirii lui morale.

Fiecare candidat la profeție cunoaște conținutul canoanelor bisericești, și s-au lămurit de oas-călii săi legiurile Bisericii Ort. Române, și toți nu toți sînt pe deplin convinși că vor fi în stare să se supună lor și să nu calce o literă măcar din cuprinsul lor.

Toți știm, de pildă, că preotul căsătorit, în cazul în care fi moare soția, indiferent la ce vîrstă, dacă are sau nu copii, el, după legiurile bisericești, nu mai are voie să se recăsătorească. Am gîndit poate, unii din noi că această tristă realitate nu ni se va întîmpla tocmai nouă sau am primit-o superficial, și toți sînt destule cazuri, în care frați de-ai noștri au gustat această amărăciune. Art. 38 din Legiunile B.O.R. spune categoric: „preoții și diaconii văduvi, care se recăsătorească, se pedepesc potrivit Sfîntelor Canoane”.

De la sinodul I ecumenic de la Niceea — anul 325 — și pînă astăzi, nici un alt sinod panortodox sau local nu a adus derogare celor stabilite atunci.

Amintesc despre aceasta, fiindcă în parohiile noastre, avem cazuri de credincioși cu două sau trei cununii și mă întreb ce autoritate morală poate avea preotul recăsătorit în fața unor atari situații. Dacă enoriașii tăi, dacă preotul suplinește această abateră printr-o viață curată și necazul ce a căzut pe el nu l-a depărtat de spiritul evanghelic, asta nu înseamnă însă că el este absolvit și în fața lui Dumnezeu de călcarea ce a făcut.

Forma ideală ar fi ca niciun preot să nu ajungă judecată în fața instanțelor de judecată bisericească, pentru abaterile și delictelor prevăzute în Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare ale B.O.R.

Pentru aceasta se cere ca preotul să ducă o viață curată, și din mîinile lui curate, creștinii să primească Sfintele Traine. „De o moralitate ireproșabilă și de sfințenia cerută unui vrednic păstori al Domnului să fie plătuns cel ce este chemat să săvîrșească cele sfinte”.

Sf. Ioan Gură de Aur făcea următoarea recomandare: „sufletul preotului să fie mai curat decît însăși razele soarelui, iar preoții desfrînați și păcătoși de orice fel sînt oprîți de canoane și de pravile de a mai sluji”.

Sf. Grigore cel Mare cerea ca: „orice predicator să se facă auzit mai mult prin fapte decît prin vorbe.” Dacă un preot are o viață personală, fără cusur sub toate aspectele, poate fi sigur că nu va fi doborît de uneltirile sau de clevertirile celor răi. Fapta rea a preotului produce sminteală a tuturor credincioșilor săi, fie buni, fie răi, pe unii întrîndu-i, pe alții încurajîndu-i în pocăința lor.

Oamenii de pe raza unei parohii judecă preoțimea după păstoriul lor. Dacă acesta este bun, ei au convingerea că toți ceilalți sînt buni, și situația este inversă dacă preotul lor este ticălos.

Nimeni nu este scutit de greșală pe acest pămînt, oricît de atent ar fi cu sine însuși. Greșelile mici sînt în inima și gîndul marii majorități. Pentru toate acestea Dumnezeu ne-a lăsat la dispoziție arme de luptă și curăție: rugăciunea, postul, mărturisirea. În primul rînd preotul să alege zilnic la ajutorul divin să se mărturisască și el duhovnicului său și să pornească întărit și hotărît de a nu mai greși.

Sînt greșelile pentru care Autoritatea Bisericească, la prima vedere, dă numai o admonestare, greșeli ușoare sau din neștiință. Lămurit de superiorii săi, cel ce a greșit, dacă manifestă recu-

noaștere, poartă și îndreptare sinceră, poate repara în scurt timp greșala săvîrșită. Este mai tristă situația, cînd vinovatul nu-și recunoaște vina, merge în instanță, încearcă să răstoarne adevărul cu fel de fel de mărturii, antrenează după el și pe alții, și nici după ce sentința rămîne definitivă, orgoliul nu este convins de greșala lui.

O situație tristă și care produce crize sufletești credincioșilor noștri este aceea de la parohiile cu mai mulți preoți și în cazurile destul de rare — aceștia nu se împacă — fiind de multe ori martori la conflictele dintre ei, chiar enoriașii lor. În asemenea situații trebuie intervenit cu promptitudine pentru clarificarea situației create.

Sfîinții Apostoli au exercitat și funcție judecătorească. Sf. Ap. Petru a judecat pe Anania și Saffira pentru minciuna lor, a condamnat și pe Simon Magul.

Din epistolele pauline se desprind cazuri cînd a judecat și Sf. Ap. Pavel.

Pentru menținerea disciplinei clerului, Biserica și-a fixat legiurile sale. Pentru abaterile săvîrșite se întinde mîna de ajutor celor greșii de a se îndrepta. Perseverarea în greșală aduce sancțiuni mai mari.

Ca și în trecut ni se recomanda nouă preotilor de astăzi, să avem o viață personală, model, în familiile noastre, în raporturile cu frații noștri preoți, față de păstoriții noștri, cu multă grijă în îndeplinirea îndatoririlor sacerdotale și sociale, raporturi de ascultare față de ierarhii noștri.

În felul acesta nu sîntem expuși oprobiului public ci rămînem pildă vie pentru turma ce ne-a fost încredințată spre păstorie.

Între Constantinopol și Roma

În timpul confruntărilor dintre boiicii hanului Arpad și oas-lui Menemorot, voievodul ro-mân a invocat protecția Constăn-opolului. În cele din urmă, conflictul are un sfârșit matrimo-nial. Tuhutum fiul lui Arpad de-ge gherele lui Menemorot. Tutum a fost botezat în rit cesc, ca și Gyula cel Mic, în-gătorul lui Gelu. Au fost bo-ți evident după un „obicei al nintului”, adică al apartenen-creștinilor din voievodatele nstilanției la patriarhia din nstantinopol.

Mai tirziu, Ștefan regele Un-iei (997—1038) — și ungiur-ieseră încreștinați în rit gre-c — primește oficial protec-omei. Nu e greu de văzut în ste situații, că încă înainte de rea schismă (1054) între Con-antinopol și Roma exista o ită confruntare în ceea ce prie-impărțirea sferelor de in-ență, cum am spune într-un baj mai apropiat zilelor noas-

tegatul Ungariei a devenit al Romei, al Occidentului și fi în timp virful de săgeată e să poarte cit mai departe ențiile feudale ale Romei. E evant în acest sens un episod matic petrecut între regele fan și voievodul Achtum, de dință grecească (ritum Grae-um), ce stăpinea cetatea Moria, ținuturile dintre Crisuri și verin, iar pe valea Muresului a în părțile transilvane (par-Transilvanes). Voievodul cea dincolo de Severin până re Vidinul bulgar. Unul din enii de vază ai lui Achtum, anadinus, s-a refugiat la re-Ștefan al Ungariei, cu care aliat și a pornit război împo-va lui Achtum. Voievodul din tea Morisena a fost înfrînt Chanadinus i-a luat locul.

Sluga și-a trădat stăpînul și a renit stăpîn. Dar nu e numai e, regele Ștefan l-a obligat pe anadinus să se boteze a doua ită. Cîta vreme a fost supusul Achtum, Chanadinus a fost știn de rit grecesc, iar după ce a schimbat stăpînul a trebuit devinã de rit latin. Iată ce ci-a în Viața Sfîntului Gerard, care am luat și informațiile mai sus: „astfel mă făcu nou știn întru creștini și iarăși tezat fiind, voi să intru în lup-nouă, gata să mor ori să tră-c cu voi împreună”. (sic Chris-tianus novus Christianus sum, viter baptizatus subire proe-m volo, partus sum mori et vere vobiscum).

Rebotezarea lui Chanadinus fost un „abuz” din partea bi-cicii Romei, dar fenomenul era stul de frecvent atunci. Docu-entele consemnează treceri de ritul grecesc la ritul latin, nu mai în Transilvania și Banat, și în Bavaria, Austria, Slavo-și Moravia.

Așadar, în acele veacuri de rmare a feudalismului „euro-an”, în regatul Ungaria era do-nantã Roma catolicã. Aceasta în capul de pod realizat de re-Ștefan cel Sfînt (Szent Ist-ã) care își va extinde puterea șiupra Transilvaniei. Era vorba de convertirea de la ritul gre-c la ritul latin, în primul rînd, familiilor mai bogate. Urmașii Ștefan au fost și ei activi în este convertiri, la care papa, iar și atunci cînd nu se afla în Roma, ci la Avignon, s-a do-știt sensibil. Astfel, în 1345, ement al VI-lea îi mulțumea gelui Ludovic I al Ungariei ntru „convertirea la catolicism unor voievozi români din Banat Transilvania”.

Nu există documente pentru e convertiri au avut loc, cert e că ele s-au manifestat atitainte de 1054, cit și după a-rea. Pînã la 1054, în felul robe-zării lui Chanadinus, iar după 54, fenomenul e mai direct și temeiat pe ideea schismei de-nitã faptã prin ruperea legãtu-r bisericești dintre Roma și nstantinopol. În general aces-rupturã e pusã pe seama unor uzãți reciproc între cele douã erici. Roma a acuzat Constã-nopol de tendințe separatiste, Constantinopolul a acuzat ma de inovații doctrinare. Apa-ia schismei s-a datorat însã lor douã mentalități diferite, eacã și latinã, care s-au mani-ștat și desfășurat în anumite obleme în chip distinct, cu mult ainte de 1054. Alãturi de aces-diferențiere lãuntricã s-a con-etizat și una politicã și anume apariția ideii de imperiu ro-mân, în Occident, idee la care se așează și papa, prin consim-ã încoronãrii regilor franci, ca apãrați romani. Schisma a avut în urmare rãdãcini imperiale

anterioare întimplãrii din 1054, o întimplare dramaticã și amarã, ce a lãsat urme încă aspre în istoria bisericii europene.

Nu vom intra în detaliile acestor „urme”, veritabile rãni ne-vindecate, ci vom sublinia doar cã schisma invitã între Roma și Constantinopol a fãcut istorie dramaticã și în Transilvania. În-tr-un document emis de la Avig-nion, în 1373, românii din Tran-silvania sînt numiți „necredin-cioși”. Trebuie — citim în acel document — „predicat necredin-cioșilor cuvîntul lui Dumnezeu și din schismatici sã fie întorși la calea adevãrului catolic”:

(„praedicoantes infidelibus verbum Dei, schismaticos etiam ad viam reducendo catholicae veritas...”).³ Cuvintele „infidelibus”, „schis-maticos”, „catholicae veritas”, con-cise și tăioase, comunicã lupta durã, din veacul al XIV-lea, ce se dãdea în Transilvania între ortodox și catholic, consecință a marii desbinãri; dintre Roma și Constantinopol. O precizare, pen-tru cititorul de azi al menționa-tului document, ne poate lumina cu claritate, nu numai despre a-buzurile Romei, pe care deja le-am invocat, ci și despre modul eronat în care se înțelegea de cãtre latini, ceea ce socoteau a fi numai a lor „catholicae veritas”. Sensul de „catholic” („universal”) pur și simplu a suferit o rãsturn-are semanticã. „Catholic” însem-nã în documentul de la 1373 nu-mai creștin de rit latin, sens ce contravine semnificației originare a termenului de „katolik”. Ex-pressia „biserica catolicã”, „kato-like ekklesia” a fost pusã în ci-culație de Sf. Ignatie al Antio-chiei, și înțelesul acesta originar, e diferit de cel ulterior, care i-identificã, pe „catholic” cu „latin”. Dar sã vedem o explicare au-torizatã a concepției Sf. Ignatie despre „katolik”: „Sfîntul Igna-tie definește Biserica pentru pri-ma datã ca „Biserica universalã” = e katolike ekklesia” (Smirn. 8, 2), expresie care revine în Mar-tiriul Sfîntului Policarp, *Formula de adresare*, 8, 1; 16, 2. Formula are înțeles geografic: „Biserica ce se întinde peste tot pãmîntul” prin „episcopii ei statornici pînã la marginile lui” (Ef. 3, 2). Dar aceastã formulã înseamnã mai ales forța de unitate a Bisericii unitã cu Iisus Hristos și Iisus Hristos unit cu Tatãl, „pentru ca toate sã fie în acord, în unitate”. „Nimeni sã nu se înșele: dacã cineva nu e înãuntru altarului, e lipsit de piinea lui Dumnezeu” (Ef. 5, 1—2). „Biserica unește pe toți și pe toate, simfonizãndu-le”.⁴

Nobili români deveniți din or-todoxi, prin rebotezare, catolici vehiculeazã și ei emblemele Ro-mei. Iancu de Hunedoara la 1456, pe lingã faptul cã îl aresteazã pe Ioan de Caffa îl mai numește și „perfidus Wladica”. În alt docu-ment în același an, același Iancu de Hunedoara poruncește caste-lanilor sãi din ținuturile Șoimu-sului, Hunedoarei și Devei, sã-i izgoneascã pe toți preoții valahi (omnes presbyteres Walachorum), întrucît aceștia n-au primit cre-dința (fidem) de la cuviosul fra-te Szekely Mihály, ci ascultau tocmai de „perfidus Wladica”, Ioan de Caffa.⁵

S-au întimplat în acele vremi însă, nu numai treceri de la or-todoxi la catolici, ci și reveniri de la catolici la ortodoci. Cei re-veniți au fost însã pedepsiți. La 1500 regele „Wladislaw al II-lea al Ungariei confiscã Poreca de sus și de jos, precum și Simonuț, de la cnezii români Mihail și Ladislau și Ludovic Fiat din Or-menis, pentru cã cei dintii re-veniserã de la catolicism la ortodo-xie”.⁶

Putem menționa existența în Transilvania a unui veritabil proces de catolicizare a familiilor românești nobile: cnezii, voievozi, pe cîteva veacuri bune, între 997—1038, perioada de domnie a lui Ștefan cel Sfînt și 1473, cînd are loc rãscãlãcia de la Boblina și Ludovic Fiat din Or-menis, pentru cã cei dintii re-veniserã de la catolicism la ortodo-xie”.⁶

Putem menționa existența în Transilvania a unui veritabil proces de catolicizare a familiilor românești nobile: cnezii, voievozi, pe cîteva veacuri bune, între 997—1038, perioada de domnie a lui Ștefan cel Sfînt și 1473, cînd are loc rãscãlãcia de la Boblina și Ludovic Fiat din Or-menis, pentru cã cei dintii re-veniserã de la catolicism la ortodo-xie”.⁶

Convertirile (din ortodox în catolic) au fost numeroase în Transilvania acelor vremi, do-cumentele sînt însă puține. To-tuși aflãm, cã Ioan, Petru, Laț-cu, Mușat, urmași ai nobilului român Ladislau din ținutul Devei nu și-au putut păstra moșteni-rea decît devenind din români

și ortodoci, nici mai mult nici mai puțin decît, catolici și ma-ghiari. În Maramureș, urmașii voievodului Sas: Balç, Drag și Ioan au fost catolicizați și ma-ghiarizați în secolul al XIV-lea.

De fapt, pînã în secolul al XV-lea, mai bine zis pînã în 1437, au existat în Transilvania numeroase familii românești no-bile, care se judecau între ele după „legea româneascã” (jux ritum volochie).

Dupã anul 1437 „scade numã-rul cel mare al acestor frunțași români, pe care apãsãtoarea ca-tolicizare i-a rupt de la sîmul bi-sericii și națiunii lor”.⁷

Astfel, urmașii lui Ladislau și Ștefan, bani de Losonç devin conții Banffy — „fiii Banului” —. Din familii românești ortodoxe se trag și familiile nobile ateste-tate, în acel veac al XV-lea: Ni-kola, Gyeröffy, Rado, Vitez, Ke-mény, Kobas, Bilkay, Petrovay, Ilosvay, Fiãt, Huszar, Száva, Sztoika. Pînã și conții Borne-missa și Teleky aveau origine ro-mâneascã, dovadã cã în secolul al XVIII-lea, cronicarul Cserei îl înjurã pe cancelarul Teleky Mi-hály pentru originea lui valahã („oláh szamunca”).⁸

Procesul formãrii nobilimii transilvane manifestat nu numai prin asimilarea romãnilor ortodoci la catolicism și apoi a-similare în nobilimea maghiarã, ci și prin colonizare, a fost în plan politic și economic, un proces de suprimare a drepturilor și libertãților țãrãnești. La 1437 acest proces era în act. Aser-virea țãrãnimii se manifestã ca proces. Tãrãnimea convenției de la 1437 s-a ridicat împotriva a-cestui proces de aservire și a luptat pentru „emancipare”.⁹

Una din cauzele rãscãlãcii de la Boblina a fost abuzul episcopului catolic al Transilvaniei față de iobagii sãi. Episcopul și-a afuri-sit iobagii — e vorba de epis-copul Gheorghe Leșes — pen-tru cã nu i-au plãtit zecuiala în monedã nouã. Iobagii au fost români și ungiuri și conflictul a avut și nuanțe ale tensiunii din-tre catolic și ortodox.

Preoții ortodoci români aveau ei însși condiția de iobagii, erau obligați, cum scrie Șincai, „sã deã dãjdi domnilor pe un an și sã le creascã și hrãneascã ci-nii”.¹⁰

Procesul feudalizãrii Transilva-niei s-a fãcut așadar sub stin-dard maghiar și catolic, pe fun-dalul unei rivalitãți între Con-stantinopol și Roma, între Orient și Occident. Faptul a fost expri-mat de George Barițiu ce a vã-zut în „scenele” istoriei Transil-vaniei și o luptã între Biserica apuseanã și Biserica rãsariteanã, o luptã ce amenința mereu o „înfricoșatã stricãciune a națiunii românești, care se afla între douã focuri”.¹¹

Fenomenul acestei tensiuni a fost de lungã duratã, dar cre-dința ortodoxã a avut tãria de a înfrunța vremea și, cum a spus Șaguna, i-a apãrat pe ro-mãni transilvăneni de „orice vij-elii”.¹²

Traian Vedinaș

- I. D. Suciu, R. Constantinescu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, I, Timișoara, 1987, p. 45.
- Ibidem, p. 72.
- Ibidem, p. 95.
- Ioan G. Coman, *Patrologia*, I, 1984, p. 144.
- I. D. Suciu, R. Constantinescu, *loc. cit.*, p. 95.
- Ibidem, p. 100.
- Ștefan Lupșă, *Catolicismul și românii din Ardeal și Ungaria pînã în anul 1556*, Cernăuți, 1929, p. 29—32.
- Ibidem, p. 78.
- D. Prodan, *Iobãgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, I, 1967, p. 158.
- Gheorghe Șincai, *Cronica romãnilor*, 1969, p. 163.
- Apud, Pompiliu Teodor, *Evoluția gândirii istorice românești*, 1970, p. 119.
- Cf. Ion Lupșă, *Mitropolitul Andrei Șaguna*, 1911, p. 163.

— Tu ești lumina mea, Doamne! Doamne, luminea-zã întunericul meu.

(II Regi 22, 29)

— Fiți înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii.

(Matei 7, 24—25)

Itinerar pastoral

— Joi, 14 februarie a.c., la invitația Ligii Tinere-tului Ortodox din Sibiu I. P. S. Dr. Antonie Plãmã-dealã, Mitropolitul Ardealului, a participat la seara duhovniceascã de la Catedrala mitropolitanã, orga-nizatã în colaborare cu Institutul Teologic Sibiu, prilej cu care, dupã slujba Vecerniei, I. P. S. Sa a rostit un ales cuvînt de invãțaturã privitor la du-hovnic și la lucrarea spiritualã a acestuia, avînd ca temã: „Duhovnicul dupã carte, dupã om”.

— Sîmbãtã 23 februarie, I. P. S. Sa a luat parte la lucrãrile Consiliului profesoral de la Institutul Teologic de Grad Universitar Sibiu.

Au fost abordate unele probleme privitoare la bunul mers al procesului educativ al studenților, problema burselor și posibilitatea intrãrii Insti-tutului Teologic din Sibiu în Universitatea Sibiu.

— În Duminica Ortodoxiei, prima Duminicã a Postului Mare, I. P. S. Sa a luat parte la Sf. Lit-urgie în Catedrala mitropolitanã din Sibiu, iar dupã opustul Sf. Liturghii a rostit un adinc cuvînt de invãțaturã legat de post și rugãciune ca trepte ale sușului duhovnicesc.

Totodatã I. P. S. Sa a explicat celor de față sem-nificația deosebitã a Duminicii Ortodoxiei în is-toria Bisericii, subliniind cã ea reprezintã biruința și triumful definitiv al dreptei credințe asupra tu-turor ereziilor și a invãțaturilor eronate care sub-minau unitatea ei.

Mare-i grãdina lui Dumnezeu

(Urmare din pag. a 3-a)

multe feluri de plante în grã-dina sa, iar din acestea mai multe soiuri. Vom înțelegi mai multe, legume, zarzavaturi, con-dimente, plante medicinale etc. Știe grãdinarul ce-i trebuie pen-tru casa domniei-sale, știe și ce se cautã pe piațã.

Grãdina de care vorbește zi-cala noastrã nu-i o grãdinã oa-recare, ci e „grãdina lui Dum-nezeu”. Pentru cel neințiat, de-ruta e aproape. Se va întreba de îndatã: unde se aflã aceastã grã-dinã? A doua întrebare decurge în mod logic: cum de se aflã în grãdina lui Dumnezeu asemenea specimene? Romãnul zimbește cu înțelegere și rãbdare. Știe el ce știe! Și nu e rãu așa! Pen-tru el „grãdina” lui Dumnezeu a fãcut-o, o conduce, o ocrotește, o îngrijește. Fãrã El, toate s-ar usca. Nimic nu existã fãrã știrea și voia lui Dumnezeu. Chiar și buruienile aparent nefelosoitare sau dãunãtoare sînt sãdite de grãdinar și lãsate sã creascã. De ce? Știe Dumnezeu de ce! E grã-

dina Lui și nu-L putem noi o-bliga sã ne deã socotealã ce cul-tivã în grãdinã. Tot așa este și cu oamenii. Toți sîntem din grã-dina lui Dumnezeu, buni sau rãi. Toți sîntem creația Lui. Noi nu sîntem îndreptății sã jude-cãm lumea și semenii, decît doar dacã avem un mandat special pentru aceasta. Nu avem drep-tul sã plivim, sã distrugem se-menii care ni se par nouã cã nu sînt „de soi”. Este treaba lui Dumnezeu. Noi avem datoria sã ne strãduim a-i îndrepta, a-i re-duce pe calea cea bunã, a cre-dinței, a omeniei, a bunel-cu-viinței. Nu putem. Sã-L lãșãm pe Dumnezeu sã împlineascã cele ce ne sînt cu neputință nouã. Ro-mãnul autentic nu disprețuiește pe fratele sãu decãzut din punct de vedere moral, intelectual. Chiar și despre nebunii el spune același lucru: „Mare-i grãdina lui Dumnezeu!” Expresia denotã o exemplarã modestie și bunã-cu-viință. Omul din popor acceptã existența așa cum îi este datã, nu cîrtește împotriva lui Dum-

În aceeași Duminicã, I. P. S. Sa, însoțit de P. C. arhid. Visarion Bãlțat, secretar eparhial, a poposit la slujba Vecerniei în mijlocul credincioșilor din parohia „Valea Aurie”, parohie înființatã dupã Revoluția din Decembrie și pãstoritã de P. C. pr. Simion Sãsãujan, consilier administrativ bisericesc al Arhiepiscopiei Sibiului.

În cuvîntul sãu, I. P. S. Antonie a dat glas bucu-riei de a se afla din nou în mijlocul parohienilor din Valea Aurie, dupã care a rostit un adinc cu-vînt de invãțaturã privitor la însemnãtatea pos-tului, a rugãciunii și a faptelor bune în viața creștinã.

I. P. S. Sa a îndemnat pe cei prezenți la spirit de jertfã, la pace și dragoste creștinã, la rugãciune profundã și caldã pentru pacea lumii și pentru mîn-tuire.

Biserica pe care o veți înalța aici — a spus I. P. S. Sa — va rãmîne peste veacuri ca un sim-bol al credinței și jertfelniciei Dvs. și fiecare veți fi pomenit, dupã rînduialã, la fiecare sfințã sluj-bã ce se va oficia aici.

Dupã cuvîntul I. P. S. Sale, P. C. paroh Simion Sãsãujan a mulțumit I. P. S. Sale pentru bucuria și onoarea fãcutã parohiei și l-a asigurat cã toți cre-dincioșii sînt alãturi de Biserica strãbunã a ne-amului și vor fi și pe mai departe buni creștini, fii vrednici ai Bisericii ortodoxe.

Ierod. Visarion Bãlțat

nezeu, nu-l acuzã cã e nedrept sau nepãșator, cã poate rãbda atîția „trãznici”. Romãnul res-pectã proprietatea fiecãruia. Ar putea fi altfel fiacã de Dum-nezeu? Bineînțeles cã nu. Cum ar putea sã-l huleascã pe Dum-nezeu sau creația Lui? Ar fi un „amestec în treburile interne” și aceasta nu e în firea noastrã. Chiar și cel rãu are un rost al lui în lume și Dumnezeu este singurul care i-l cunoaște. Iuda a fost apostol și a sfîrșit prin a fi un trãdãtor și un sinucigaș, tilharul de pe cruce s-a mîntuit, Maria Magdalena dintr-o femeie de morãvuri așoare a devenit o sfințã. Poate tocmai „buruienile”, care ni se par nouã nefelosoitare sau dãunãtoare sînt plante me-dicinale, menite sã trateze boli socotite incurabile. Grãdinarul, Marele Grãdinar, știe ce și cum. În grãdina Lui, în marea Lui grãdinã, sîntem și noi un firicel. Atît și nimic mai mult. Sã dãm slavã lui Dumnezeu cel ce ține și ocrotește grãdina Sa, iar de cei despre care spunem, dînd din cap cu compãtimire: „Mare-i grãdina lui Dumnezeu”, sã ne ferim cu prudentã. Amin!

și în acest an potrivit însemnãtãii pe care o au nu numai pe plan teologic, ci și pe planul vieții noastre creștinești de fiecare zi.

Astfel, miercuri, 30 ianuarie 1991, Sf. Liturghie din Catedrala mitropolitanã din Sibiu a fost sãvîrșitã de P. S. Arhiepiscop-vicar Ioan Mihãlțan-Crișanul de la Episcopia Oradiei, înconjurat de un sor-bor de preoți și diaconi.

Rãspunsurile au fost date de corul studenților teologi, condus de P. C. arhid. prof. I. Popescu.

La priceasnã, P. S. Arhiepiscop-vicar Ioan Crișanul a rostit predica zilei, insistînd asupra noțiunii de sfințenie, cu foarte instructive sublinieri de ordin practic.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, I. P. S. Mitropolit An-tonie a adus în atenția ascultãtorilor semnificația praznicului, cu deosebire pentru invãțãmîntul nostru teologic.

În continuare, în aula Institutului menționat a avut loc o festivitate, al cãrei program a fost des-chis printr-o cuvîntare rostitã de P. C. arhid. C. Voicu, rectorul Institutului.

P. C. Ierod. Visarion Bãlțat, secretar eparhial, a susținut apoi conferința: „Aspecte sociale și mo-rale în opera Sf. Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie și Ioan”, axatã, precum aratã și titlul, pe o seamã de aspecte sociale și morale, unele extrem de actuale, ale invãțãturii și activitãții Sf. Trei Ierarhi.

Corul studenților teologi a interpretat tot cu a-cest prilej un buchet de compoziții religioase și naționale, cu ziditor efect în obște ascultãtorilor, ca: Rugãciune, text de M. Eminescu și muzica de I. Teodorescu; Troiță de arhieri, de P. Gherman; Ce vã vom numi pe voi Sfinților? de I. Brie; Tãina Creștinãtãții, de N. Lungu; Mama, de I. Chirescu; Doina, text de M. Eminescu și muzica de T. Po-povici ș.a.

Studenții teologi au citit texte semnificative din lucrãrile Sf. Trei Ierarhi.

Actorul Paul Mocanu din Sibiu a recitat apoi ver-suri din opera marelui nostru poet M. Eminescu.

În continuare, a luat cuvîntul P. S. Arhiepiscop-vicar Ioan Crișanul, care a apreciat ca nepotrivate și cu totul dãunãtoare, lor și Bisericii, tendințele unor studenți teologi de a nu participa la cursuri și chiar la programul de rugãciune, ceea ce, între al-tele, se reperuteazã și asupra ușurinței cu care astfel de posibili absolvenți se despart de credin-cioșii încredințați spre pãstorie, în contextul în care poporul nostru are atita nevoie de lucrarea Bisericii.

O ziditoare cuvîntare a rostit apoi I. P. S. Mi-tropolit Antonie al Ardealului, care a reliefat, pen-tru studenții teologi cu deosebire, aspecte mai pu-țin cunoscute din viața și lucrarea Sfinților Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie și Ioan, aspecte care, în contextul actual, se impun cu mare necesitate în a fi cunoscute și urmate în activitatea pastoralã de fiecare zi din parohii, dintre care reținem rivna izvoritã din credința vie în Dumnezeu, dragostea de obște pãstoritã, cit mai întinsã culturã gene-ralã etc.

La încheiere programului, P. C. prof. D. Abru-dan, prorectorul Institutului, a mulțumit partici-panților și cu deosebire Ierarhilor vorbitori și tu-turor celor ce și-au adus aportul la reușita pro-gramului.